

Szende Virág

Kommunikáció – felszólító mód nélkül?

(A felszólító mód a nyelvtanokban és a nyelvkönyvekben)

A magyarnak mint idegen nyelvnek a tanulása során a kezdeti szakaszban a nyelv sajátosságaiból adódóan nincs lehetőség arra, hogy a kijelentő mód mellett más igemódokat is bevezessünk. Nem képzelhető el olyan eljárás, amilyen akár az angol, akár a német vagy az orosz nyelv tanításában minden nehézség nélkül megtehető, amelynek során szinte az első leckétől használjuk a felszólító módot. Ennek oka az, hogy a magyarban néhány igét kivéve a felszólító mód *-j* jele oly módon hasonul, hogy az a szinkrón nyelvi leírás eszközeivel induktív módon nem magyarázható, illetve olyan bonyolult rendszert alkot, hogy hátráltatná a nyelvsajátítást, ha az ugyancsak bonyolult igeragozási paradigmákkal együtt próbálnánk tanítani.

Kiesik tehát a kommunikatív kompetencia kialakításához oly igen nélkülözhetetlen eszköz, s helyette – legalábbis kezdetben – különféle áthidaló megoldások kell alkalmaznunk. Ezek közé tartozhat a *tessék + infinitivus* forma vagy a *kell + infinitivus* forma, esetleg egy-két elkerülhetetlennek tűnő igét használhatunk felszólító módban, de csak mint lexikai elemet, nem mint nyelvtani kategóriát.

Míg a kijelentő mód esetében nem okoz nehézséget formája és használatának definiálása, a nyelvtanulónak komolyan meg kell küzdenie az alanyi és tárgyas ragozással, a múlt idő kissé komplikáltabb alaki rendszerével, az igeragok illeszkedésével, sőt az igerendszerrel is. Ugyanakkor a felszólító módú igealakok létrehozása és használatuk okoz komolyabb nehézséget. Mivel a felszólító mód oktatásának sikere nagymértékben függ a tanári tudástól, felkészültségtől, ennek áttekintését fontosnak tartom akkor is, ha az olvasó talán evidenciának hiszi a leírtakat. Szükséges ugyanakkor a felszólító mód kétféle használatából adódóan rövidebb gyűjtemények közlése is.

I. A felszólító módú igealakok

1. A felszólító mód jele a *-j*, amely az igék szótári alakjához járul: *ad - adj, szól - szólj*. A hangzóvesztős tövek esetében a teljes mássalhangzós tőhöz kapcsoljuk a felszólító mód jelét: *ugrik - ugrunk - ugorj, forog - forgunk - forogj, érez - érzünk - érezz*. Az *sz/d* tövű igék esetében a *d*-tövet használjuk: *fekszik - feküdni - feküdj, alszik - aludni - aludj*. Az *sz/z* tövű igéknek a *z* tövéhez járul a felszólító mód jele: *emlékszik - emlékezni - emlékezz, szándékszik - szándékozni - szándékozz*.

2. A felszólító mód jele gyakran hasonul az ige szóvégi mássalhangzójához. Négy főbb csoportot különböztethetünk meg:

2.1. A szibiláns hanggal (*s*, *sz*, *z*) és a *dz*-vel végződő igéknél a szóvégi mássalhangzóhoz hasonul a felszólító mód *-j*-je: *játszik - játssz, ás - áss, hoz - hozz. edz - eddz.*

2.2. A *t* végű igéket újabb három csoportba osztjuk.

2.2.1. Ha a *t* előtt *sz* vagy *s* áll, ehhez a hanghoz hasonul a *-j*: *halaszt - halassz, fest - fess.*

2.2.2. Ha a *t* előtt hosszú magánhangzó vagy nem szibiláns mássalhangzó áll, a felszólító mód *-j* jeléből *s* lesz: *fordít - fordíts, sért - sérts.* A tárgyas ragozás egyes szám 2. személyű rövidebb változatában kivételesen megmarad a felszólító mód jele: *fordíts - fordítsd, érts - értsd.* Kivételt képeznek ebben a csoportban a *lát* és a *bocsát*, amelyek másképpen képezik felszólító módjukat.

2.2.3. Ha a *t* előtt rövid magánhangzó van, továbbá a *lát* és a *bocsát* esetében a felszólító mód *-j* jelén kívül a többeli *t* is *s*-sé változik, így az eredmény gemináta (hosszú) *ss* lesz: *fut - fuss, üt - üss, lát - láss.*

2.3. Külön csoportot képez a *jön* ige, amelynél (*jö-*) a felszólító mód jele *-jj*, ezen kívül az egyes szám 2. és a többes szám 1. és 2. személyében egy más tőből származó alakot használunk a köznyelvben: *jön - jöjj - gyere, jöjjünk - gyerünk, jöjjetek - gyertek.*

2.4. A hét *sz/v* tövű igében *gy* a felszólító mód jele. Ez a nevezetes hét ige: *tesz, vesz visz, hisz, eszik, iszik, lesz.* Pl. *tesz (tevő) - tegyél - tedd, eszik (evő) - egyél - edd.* Kivétel a *hisz* ige, melyben a felszólító mód jele *-ggy*: *higgy.*

3. Felszólításnál az igekötős igék esetében az igekötő elválik, és az ige mögé kerül. Pl. *Megírod a leckét. – Írd meg a leckét!* Ez különösen akkor nyújt segítséget annak eldöntésében, hogy vajon felszólításról van-e szó, ha az ige kijelentő és felszólító módú alakja azonos Pl. *Megírjátok a leckét. – Írjátok meg a leckét!*

A 2. személyben mindkét ragozásban két-két párhuzamos alak van: az alanyi ragozásban a rövidebb forma személyrag nélkül szerepel, s így azonos a felszólító mód tövével (*mondj, áss, játssz, ébressz, fordíts, jöjj*). A tárgyas rövidebb alakból (1) a felszólító mód jele hiányzik, a *-d* személyrag így közvetlenül a tőhöz kapcsolódik (*várd, játssd, ásd*); (2) a *t* végűeknél eltűnik a *t* (*ébressd*) vagy átalakul (*üssd*); (3) a felszólító mód *s*-sé vált jele azonban megmarad azokban a *t* végű igékben, amelyekben a *t* előtt hosszú magánhangzó vagy nem szibiláns mássalhangzó van (*fordítsd, értsd*). (4) A magánhangzós tövekhez a személyrag gemináltan járul (*lődd, edd*). Az ikés ragozás a felszólító módban is elavulóban van. Az eredeti paradigma (*aludjam, aludjál, aludjék; egyem, egyél, egyék*) ma régies színezetű, a ragozási sor ugyanis az iktelen igékhez igazodott (*aludjak, aludjál, aludjon; egyek, egyél, egyen*) Régebben a felszólító mód ikés alakjait következetesebben használták: *Aki nem dolgozik, ne is egyék! Ég a gyertya ég, el ne aludjék!*

II. A felszólító mód használata

1. A felszólító mondatl akarátát fejezi ki a beszélő, s célja az, hogy a hallgató ennek megfelelően járjon el. A felszólító mondat nem tartalmaz logikai ítéletet. Intenzitása a parancstól a megengedésig terjed: parancs, kérés, tanács, buzdítás, megengedés. (*Álljatok fel!, Légy szíves segíteni nekem!, Légy jó mindhalálig!, Mondd csak bátran!, Hát csak csináld!*) A felszólító módú állítmány a felszólító mondatokban 2. vagy 3. személyű (magázás), lehet többes szám 1. személyű is, ha a felszólításba a beszélő saját magát is beleérti (*Menjünk sétálni!*) Egyes szám 1. személyben csak a *hadd* módosítószóval együtt használjuk. (*Hadd meséljek el egy viccet!*) A *hadd* eredetileg tárgyi mellékmondat felszólító módú főmondata volt. (*Hagyd, hogy elmeséljek egy viccet!*) Az intonációra jellemző a nagyobb hangerő és az elől meredeken eső hanglejtés. Az ilyen intonáció segítségével kijelentő módú igealak is kifejezhet felszólítást. (*Ideadod a könyvet?, Nem mondanád meg?, Most azonnal hazamész!*) Hiányos szerkezetű mondat is lehet parancs. (*Ki innen! Mars!*)

2. A felszólító módú igealak nem jelent felszólítást, ha egyes szám 1. személyben használjuk: *Megmondjam a véleményemet?* Jelentése: 'Meg kell mondanom a véleményemet?' A felszólító mód állhat kijelentő mód helyett is: *Megvesszük a könyvet, kerüljön akármibe.*

III. A felszólító mód a mellékmondatban

1. **Függő felszólítás, óhaj és felkiáltás.** A főmondatban használt ige eligazítja a nyelvtanulót abban, hogy a mellékmondatban felszólító módot kell-e használni vagy nem.

A FELSZÓLÍTÁS MINŐSÉGE	IGÉK A FŐMONDATBAN
erős vágy, akarat kifejezése	kíván, óhajt, szeretné, alig várja, akar, kér, követel, könyörög, esedezik, imádkozik
elhatározás, ebből következő parancs, rendelkezés	dönt, határoz, úgy tetszik neki, parancsol, elrendel, meghagy, intézkedik, megbíz, rábíz, kényszerít, kötelez, odahat, vmire ítél, vmire kárhoztat
folyamatban lévő vagy eredményes enyhébb ráhatást jelez	biztat, készlet, ösztönöz, sürget, unszol, rávesz, (meg)hív, kínál, marasztal, indítványoz, tanácsol
vágy és akarat közlésére is felhasználható egyébként semleges igék	szól, kiált, (meg)mond, kijelent, közöl, tudósít, tudtul ad, tudomására hoz, üzen, jelent, sugall, figyelmeztet, (levelet) ír
megengedést, tiltást fejez ki	(meg)enged, hagy, ráhagy, felhatalmaz, nem enged, (meg)akadályoz, visszatart, gátol, elkerül, tilt, óv, lebeszél, parancsol, vigyáz, ügyel, órkodik
törekvést, hajlandóságot, elhatározást, beletörődést jelölő ige vagy kifejezés	ígyekszik, törekszik, azon van, készül, megpróbál, elér, letesz/lemond róla, felhagy vele, hagyja, rászánja magát, vállalkozik rá, erőt vesz magán, megállja, nem állja meg
felszólítás és kérdés kereszteződése (megvalósítás bizonytalan, kérdéses, az egész mellékmondat kérdőformát nyer)	kérdez, gondolkodik, nem tudja, találgat, tanakodik, töpreng, tűnődik, tóri a fejét
a szóbeli közlést jelentő ige elmarad, helyébe a kísérfő jelenség lép	int, mutat, jelt ad, intést ad, felemeli a kezét, csenget stb.

személytelen igék és kifejezések a főmondatban, amelyek előre jelzik a szükségletet vagy tiltást	az kell, nem kell, illik, nem illik, illő, nem illő, szabad, nem szabad, az hiányzik, lehet, nem lehet
érintkezés a célhatározói mondatdal (olyan a bevezető mondat, amelybe bele kell értenünk a felszólítást)	Elmentem az orvoshoz, hogy adjon nekem gyógyszert.

2. A célhatározói mellékmondat

	FŐMONDAT	KIFEJEZÉSEK A FŐMONDATBAN	PÉLDÁK
ALAPHELYZET	valamely határozószó v. kifejezés kényszerít teremt a közlés továbbvitelére	azért, avégett, abból a célból, arra, ahhoz	Azért jöttem ide, hogy megmutassak önnek egy levelet.
	a tartalomadó határozó mellett módosító szó áll	csak, csupán, egyedül, csakis azért, nem másért, csak hogy, hanem hogy	A hajó egyedül azért várt ott, hogy a menekülteket felvegye.
LAZABB VISZONY	a főmondat tartalma megkívánja a cselekvés céljának megjelölését		Még éjszaka is dolgozott, hogy az előadás elkészüljön.
	a főmondat a cselekvéssel jelzi, hogy célmegjelölés következik		Bementem az üzletbe, hogy megvegyem a kirakatban levő sálat.
	a mellékmondatot tagadást kifejező kötőszó vezet be	hogy ne, ne hogy	Fanny szeméit behunyta, és füleit eltakarta, hogy ne lásson, hogy ne halljon.
	a főmondat önmagában kielégítő, zárt		A lány nevetett, hogy ne lássák szomorúságát.
ELŐRETETT MELLÉKMONDAT	az elérendő (megakadályozandó) dolgot előtérbe helyezi		Hogy ne gondoljon a szüleiére, olvasni kezdett egy izgalmas regényt.
	bevezető mondat	hogy őszinte legyek, hogy az igazat megmondjam, hogy rövid legyek, hogy úgy mondjam	Hogy az igazat megmondjam, nem szívesen megyek ma moziba.

3. A fentiekén kívül létezés, hiányt, szükségességet, lehetőséget, fontosságot, képességet, rátermettséget jelentő kifejezéseket követő mellékmondatokban is felszólító módot használunk. Pl. **Nincs**, akivel magyarul beszéljek. **Van**, hova menjek. **Meg kell**, hogy mondjam. A pénz **nem elég** arra, hogy megvegyék a házat. **Nem képes** arra, hogy megbirkózzon ezzel a feladattal. **Lehetősége van** arra, hogy ösztöndíjat kapjon. **Fontos**, hogy részt vegyen az előadáson.

IV. Helyesírási kérdések

A felszólító módú igealakok írásánál a következőkre kell figyelemmel lenni:

1. A magánhangzóra végződő igéknél minden alakban csak egy *j*-t írunk, mert a felszólító módban nincs *j*-vel kezdődő személyrag: *lő* — *lőj* — *lőjete*k. Ez utóbbi alakban dupla *j* hallatszik, ez okozza a hibás írást. Ugyanakkor vigyázni kell arra, hogy a *j*-re végződő igéknél a felszólító módban minden esetben dupla *j*-t kell írni: *bújik* — *bújj* — *bújj be*, még akkor is, ha bizonyos betűkapcsolatban csak egy hallatszik.

2. A felszólító mód jelének kétjegyű mássalhangzókhoz (*dz*, *sz*) történő hasonulásakor a mássalhangzónak csak az első jegyét kettőzzük meg (*ddz*, *ssz*). Pl. *edz*

- *eddz, játszik - játssz, csúszik - csússz*. Elválasztáskor viszont kétszer írjuk le a két-jegyű mássalhangzót: *edz-dzen, játsz-szon, csúsz-szon*.

3. A *d*-re végződő igéknél a *d* és a *j* találkozásakor összeolvadás történik, egy harmadik hangot, *gy*-t ejtünk, de ezt az írásban nem jelöljük. Pl. *aludjon, feküdjön maradjon* stb. Hasonló jelenséggel találkozunk azoknál a *-t* végű igéknél, amelyekben a *-t* előtt hosszú magánhangzó, illetve nem szibiláns mássalhangzó áll. Pl. *taníts, érts, fűts*. Itt a *t* és az *s* *cs*-vé olvad össze, amit az írásban ugyancsak nem jelölünk.

4. Az egyes szám 2. személy tárgyas ragozású rövid alakjában a személyrag egy *d*, amely természetesen megkettőződik, ha az ige töve *d*-re végződik. Ennek az elmulasztása félreértésekhez vezethet. Pl. *told - toldd, áld - áldd*. Mondatokban: *Told félre innen a motorodat! - Toldd meg a kötelet, mert rövid!* A magánhangzóra végződő igéknél a kiejtéshez igazodunk, tehát a ragot megkettőzzük: *lődd, ródd*.

V. Nyelvhelyességi kérdések

1. A *suksükölés*. A *suksük* (*szukszük*) forma nyelvjárási eredetű, használata azonban némiképp a köznyelvbe is bekerült. Kiinduló pontja az, hogy az igék egy részének tárgyas ragozású kijelentő mód jelen idejű alakja azonos a felszólító móddal. Pl. *mondjuk - mondjuk!, mossátok - mossátok!, rázzák - rázzák!, nézzük - nézzük!* Más részüknél hasonlóság van: *látja — lássa!, szeretjük - szeressük!, osztja - ossza!, eresz-tjük - eresszük!, festjük - fessük!* A *Holnap kifessük a lakást* semmiképpen nem lehet felszólítás, hiszen akkor az igekötő az ige mögé kerülne. *Ki tanítsa a számtant?* Ez a mondat megfelelő szövegkörnyezetben felfogható a bizonytalanság kifejezésének, vagyis kiegészíthető így: *Nem tudom, ki tanítsa a nyelvtant. vagy Mi a véleményed, ki tanítsa a nyelvtant?* Még egy példa a helytelen igeformára: *Majd meglásátok, mindjárt kinyissák az üzletet.* A „*suksük* nyelv” ma a művelt nyelvhasználat fokmérője, ellentétes az irodalmiság felé emelkedő köznyelvünk fejlődési irányával. Ilyen egységesülés, amely eltünteti a különbséget kijelentő és felszólító mód között (legalábbis bizonyos igéknél), szegényedéshez vezet. Pl. *Mikor vetjük el a búzát? – Mikor vessük el a búzát?; Hova szállítjuk az árut? – Hova szállítsuk az árut?*

2. Udvariatlan és helytelen felszólító módú igealak helyett főnévi igenevet használni. Pl. *Fizetni! – Szeretnék fizetni. Megállni! – Állj(atok) meg!*

3. Gondot okoz néha azoknak az igéknél a felszólító módba tétele, amelyeknek végén mássalhangzó + *l/z* van. Ilyenek: *csuklik, botlik, áramlik, lélegzik, pattozlik*. Körülbelül 70 ilyen igénk van. Lehetséges így létrehozni a felszólító módot: *botoljon, kékeljen* stb. Helyettesíthetjük más szóval: *fényeljen = ragyogjon*. Körül is írhatjuk a felszólítást: *ne csukolj = csinálj valamit, hogy elmúljon a csuklásod., ízeljen = mit tegyek bele, hogy kedvedre v. ízlésed szerint való legyen?*

VI. A felszólító mód a nyelvkönyvekben

Az alább felsorolt néhány nyelvkönyv mindegyike az alapfokig vezeti el a nyelvtanulót. Ezeket a könyveket forgatva kiderül, hogy a nyelvkönyvírók számára sem egyszerű a felszólító mód tanítása.

1. A sokak által kedvelt, ma már nem kapható **Színes magyar nyelvkönyv** éppen egyik erénye – a kis lépésenkénti építkezés, a szigorú nyelvtanközpontúság – miatt csak a könyv harmadik harmadának közepe táján jut el a kommunikációhoz oly nélkülözhetetlen felszólító mód bemutatásához. Az bizonyos, hogy ebben a szakaszban a nyelvtanuló az igeragozás összes nehézségén túljutott, tehát kellően tud koncentrálni a tárgyalt igen bonyolult problémára. A *tanul* és a *figyel* ige egyes és többes szám 2. és 3. személyén keresztül mutatja be a felszólító módot, s azonnal fűszerezi is az egyenes idézet és a függő beszéd mondattani problémájával: *Orvos: „Ülj le!” – Az orvos azt mondja a fiúnak, hogy üljön le.* A következő lépésben a *vár, emel, küld* igék teljes felszólító módú paradigmája következik alanyi és tárgyas ragozásban, s ezeket követi a hangzóvesztős igék (1. I.1. pont) bemutatása. Majd a következő oldalon találjuk a hasonulásos alakokat a cikkem I.2. pontjában leírtakhoz hasonlóan. A következő leckebe került a felszólító módú igealakok használatának kérdése: a szerzők szembe állítják a függő felszólítást a másik nagy, több részre tagolódó csoporttal, amely tartalmazza a következőket: cél, szükség, lehetőség, tiltás. A bevezető mondatok közül kiválogatják a leginkább használatosakat: *A diákok azért jöttek ide,...* *Az a célom,...* *A közönség arra vár,...* *Igyekszünk,...* *Szükséges,...* *Szükségünk van arra,...* *Fontos,...* *Az a feladatunk,...* *Lehetőségünk van arra,...* *Szüleim megengedték,...* *A tanár hagyja,...* *Apám megtiltotta,...* . Majd röviden felhívják a figyelmet az igekötő szórendjének kérdésére is. Ez a felépítés kétségtelenül teljes képet ad a felszólító mód alakjának és használatának nehézségeiről, a kérdés csupán az, hogy nem sok-e egyszerre, s elegendő-e ugyanakkor a teljes eligazodáshoz.

2. A **Halló, itt Magyarország!** szerzői – akik a Színes magyar nyelvkönyv megalkotásában is részt vettek – a felszólító módot jóval előbbre helyezték, a könyv fele táján tárgyalják, talán érezték a kommunikációban nélkülözhetetlen voltát. Ezt valószínűsíti az, hogy az új nyelvtant kommunikatív szituációban mutatják be, ezzel az életszerűséget is hangsúlyozzák. A bemutatás menete lényegében azonos a Színesével, de a teljes anyag 5 leckére van elosztva, s ugyanabban a leckében más nyelvtani anyag is található. Ebben a könyvben a felszólító mód megelőzi a jövő időt és a feltételes módot is.

3. Az **Ungarisch für Ausländer** című, német ajúaknak készült nyelvkönyvben szintén a harmadik harmadban, a teljes ragozási rendszer után szerepel a felszólító mód, a szerzők azonban élnek a közvetítő nyelv használatának előnyeivel, s már az elején tisztázzák, mire használható ez a nyelvtani forma: „Die ungarische Befehlsform entspricht meistens dem Imperativ und der Gegenwart von *sollen* + Infinitiv wie auch

der Gegenwart des I. Konjunktivs im Deutschen, falls sie die Funktion einer Aufforderung oder eines Wunsches hat. (z. B. *So sei es!*)” Ez a lehetőség természetesen megkönnyíti mind a tanár, mind a nyelvtanuló dolgát, ugyanakkor felmerül a kérdés, hogy miért nem kerülhetett előbbre a felszólító mód ismertetése.

4. **Lakos Dorottya** sajátos beosztással él. Míg az alanyi ragozást a tárgyas igével és a tárggyal együtt már a második leckében megtanítja, addig a felszólító módot az utolsó előtti (9.) leckébe zsúfolja, s a múlt idő, a jövő idő és a tárgyas ragozás az utolsó leckébe szorul. A felszólító mód mellékmondati használatát nem érinti, ugyanakkor számos példát hoz a nyelvi illem szférájából. (Pl. *Jöjjön be! – Tessék bejönni! – Legyen szíves bejönni! – Tessék befáradni!*)

5. **Kovácsi Mária** a húsz leckéből a tizedikben tárgyalja a felszólító mód alakját és részben használatát is, azaz a teljes alakrendszert és a függő felszólítást. A célhatározói mellékmondat és a többi eset a következő leckébe kerül, meglehetősen szűkszavúan. A szükség, lehetőség kifejezésére csupán a következő bevezető mondatokat tanítja: *Azt akarom,...* *Szükségem van arra,...* *Nincs kedvem ahhoz,...* *Nem engedjük,...* *A vendégek arra vágnak,...* . A következő magyarázatot olvashatjuk: „*Konjunktiv wird in allen Typen der Nebensätze (nicht nur in Finalsätzen) gebraucht, wenn im Hauptsatz ein Wort steht, das mit dem Begriff 'Ziel' in Verbindung gesetzt werden kann. Dieses Problem wird später noch erörtert, wenn der Wortschatz schon größer ist.*” Megnyugtató az ígélet, hogy ezt a kérdést még tovább tárgyaljuk (majd egy másik könyvben), de nem könnyű a nyelvet tanulónak eldönteni, hogy mely szavak hozhatók kapcsolatba a „cél”-al. Ezzel a meghatározással tehát inkább ködösített a szerző, mint segített. Megjegyzem: a *Nincs kedvem ahhoz,...* nem tudom, milyen megfontolásból lehetne 'cél' jelentésű.

6. A **Hungarolingua** sorozat, amely az egyik leginkább kommunikációközpontú nyelvkönyv, az 1-2. kötet 24 leckéjéből már a tizedikben és a tizenegyedikben tárgyalja a felszólító mód teljes paradigmáját, s csak a második kötet nyolcadik leckéjében tér ki a felszólító mód mellékmondati használatára, s a következő főmondatokat sorolja fel példaként: *Kérte,...* *Kívánom,...* *Azt javaslom,...* *Azt akarta,...* *Azt ajánlom,...* *Azt tanácsolom,...* *Mondtam,...* *Üzenem,...* *Nem tudja,...* *Fontos,...* *Azért jöttem,...* *Azért tanulok,...* . Nem minősíti, csupán felsorolja a fenti bevezető mondatokat, így megkíméli a tanulót a túlzott – talán a kommunikáció sebességét is negatívan befolyásoló – absztrahálástól, elméletieskedéstől.

Összefoglalva: Láthatjuk, hogy azok a nyelvkönyvek, amelyek a kommunikációközpontú nyelvtanítást célozzák meg (*Hungarolingua, Itt magyarul beszélnek*), a felszólító módot lényegesen előbb tanítják, mint a nyelvtanközpontúak (*Színes, Ungarisch für Ausländer*). A sorból némiképp kilóg Lakos Dorottya könyve talán a kis terjedelem okozta túlzott tömörítés miatt, valamint a *Halló! Itt Magyarország* valószínűleg azért, mert nem tudott eléggé elszakadni „nagy testvérétől”, a Színes-

tól. Úgy tűnik tehát, hogy a cikk elején fölvetett feltételezést (hogy ti. a felszólító mód ismerete a valóban életszerű kommunikáció lényeges eleme) a nyelvkönyvek is igazolják. Azt gondolom tehát, hogy egyéb nyelvekkel (pl. orosz, angol, német) összehasonlítva a nyelvtanulás során a magyarban lényegesen később jön el az a pillanat, amikor a nyelv már nem cél többé, hanem eszköz. Éppen ezért tudomásul kell vennünk, hogy a kommunikatív kompetencia kialakításához hosszabb időre van szükség, mint a fent említett nyelvekben. Véleményem szerint ez a momentum az, ami miatt a magyart sokan „nehéz” nyelvnek tartják, és sikertelennek érzik fáradozásait. A nyelvtanárnak tehát vigyáznia kell arra, hogy tanítványaitól a nyelvről ne várjon el túl korán hibátlan, „életszerű” beszélgetést, ugyanakkor meg kell találnia azokat az eszközöket, amelyek a korai szakaszban is beszédre ösztönöznek.

Irodalom

- BÁRCZI Géza (1975): *A magyar nyelv életrajza*. Budapest, Gondolat
- BÁRCZI Géza (1980): *A magyar nyelv múltja és jelene*. Budapest, Gondolat
- BÁRCZI Géza – BENKŐ Loránd – BERRÁR Jolán (1967): *A magyar nyelv története*. Budapest, Tankönyvkiadó
- BENCÉDY József – FÁBIÁN Pál – RÁCZ Endre – VELCSOV Mártonné (1968): *A mai magyar nyelv*. Budapest, Tankönyvkiadó
- DEME László és KÖVES Béla (szerk.)(1969): *Magyar nyelvhelyesség*. Budapest, Tankönyvkiadó
- ERDŐS József – KOZMA Endre – PRILESZKY Csilla – UHRMANN György (szerk.)(1990): *Színes magyar nyelvkönyv*. Budapest, Tankönyvkiadó
- FÁBIÁN Pál – SZATHMÁRI István – TERESTYÉNI Ferenc (1971): *A magyar stilisztika vázlata*. Budapest, Tankönyvkiadó
- GINTER Károly – TARNÓI László (1976): *Ungarisch für Ausländer*. Budapest, Tankönyvkiadó
- HADROVICS László (1969): *A funkcionális magyar mondattan alapjai*. Budapest, Akadémiai Kiadó
- HLAVACSKA Edit – HOFFMANN István (szerk.) – LACZKÓ Tibor – MATICSÁK Sándor (1996): *Magyar nyelvkönyv, Hungarolingua 1*. Debrecen, Debreceni Nyári Egyetem
- HLAVACSKA Edit – HOFFMANN István (szerk.) – LACZKÓ Tibor – MATICSÁK Sándor (1993): *Magyar nyelvkönyv, Hugarolingua 2*. Debrecen, Debreceni Nyári Egyetem
- KERESZTES László (1992): *Gyakorlati magyar nyelvtan – Hungarolingua*. Debreceni Nyári Egyetem
- KOVÁCSI Mária (1993): *Itt magyarul beszélnek*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó
- LAKOS Dorottya (1998): *Hungarian for foreigners/ Magyar nyelvkönyv külföldieknek*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó
- SZEMERE Gyula (1987): *Hogy is írjuk?* Budapest, Gondolat